

dr hab. Piotr Plichta
Uniwersytet Wrocławski
Wydział Nauk Humanistycznych i Pedagogicznych
Instytut Pedagogiki

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Marzeny Buchnat

Recenzja całokształtu dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej:

Percepcja klimatu szkoły przez uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w trzech formach kształcenia a agresja i przemoc szkolna, w postępowaniu habilitacyjnym dr Marzeny Buchnat, została opracowana na podstawie wytycznych zawartych w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Habilitantka jest magistrem pedagogiki i socjologii. W 2003 roku uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu na podstawie dysertacji doktorskiej pt. *Wizje przyszłego życia dzieci przewlekle chorych na cukrzycę* (Promotor: prof. zw. dr hab. Władysław Dykcik, Recenzenci: prof. zw. dr hab. Aleksandra Maciarz, dr hab. prof. UAM Lechośław Gapik). Ukończyła również studia podyplomowe (z zakresu podstaw seksuologii, terapii pedagogicznej oraz wychowania przedszkolnego i kształcenia zintegrowanego). Od roku 2003 pracuje jako adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Specjalnej na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu a w latach 2006 – 2016 zatrudniona była w Wyższej Szkole Humanistycznej w Lesznie.

Ocena osiągnięcia naukowego, mającego stanowić znaczny wkład Habilitantki w rozwój dyscypliny naukowej - pedagogika

Za osiągnięcie naukowe uprawniające do rozpoczęcia procedury habilitacyjnej Habilitantka wskazała autorską monografię: *Percepcja klimatu szkoły przez uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w trzech formach kształcenia a agresja i przemoc szkolna*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019, ss. 442, której recenzje wydawnicze sporządzili prof. zw. dr hab. Zbigniew Kwieciński oraz dr hab. prof. UAM Jacek Pyżalski. Niewątpliwie mocną stroną ocenianej pracy jest próba kompleksowego podjęcia przedmiotowej tematyki ze względu na trzy różne formy, w których kształcą się młodzi ludzie z niepełnosprawnością intelektualną. Wątki takie w polskiej pedagogice specjalnej są podejmowane ale połączenie koncepcyjno-badawcze percepcji klimatu, rodzaju szkoły i agresji należy potraktować jako autorski wkład Habilitantki. Sytuacja uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną, szczególnie w kontekście kształcenia we wspólnym nuncie, jest bardzo złożona (w większości dotychczasowe badania wskazują na niekorzystną sytuację uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w systemach niesegregacyjnych). Przeprowadzane analizy wskazują również na niski poziom funkcjonowania społecznego uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną, szczególnie w szkołach ogólnodostępnych. Między innymi, takie przesłanki stały się punktem wyjścia dla Habilitantki w jej autorskim przedsięwzięciu a przeprowadzone przez nią badania miały na celu pogłębienie istniejącej wiedzy. Warto zauważyć, że taka problematyka jest konsekwentnie przez dr M. Buchnat podejmowana w toku całej kariery naukowej. Klimat szkoły, jak słusznie zauważa, wpływa na sposób funkcjonowania ucznia w różnych wymiarach (w uczeniu się, nawiązywaniu relacji, kształtowaniu tożsamości i w socjalizacji) a niekorzystne właściwości środowiska szkolnego korelują z niepożądanymi wychowawczo zachowaniami uczniów. Z uwagi na zwiększone ryzyko stania się ofiarami agresji i przemocy rówieśniczej przez uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną, należy docenić znaczenie naukowej identyfikacji czynników zapobiegających takiej sytuacji. W przeprowadzonych i opisanych w monografii analizach kluczowe było określenie związku między percepcją klimatu szkoły przez uczniów, zróżnicowaną ze względu na formę organizacji kształcenia a doświadczaniem i realizowaniem agresji i przemocy szkolnej (rówieśniczej).

Monografia dr M. Buchnat oparta jest na wszechstronnym przeglądzie źródeł i w tym zakresie może stanowić dużą wartość dla odbiorców. Konstrukcja pracy jest typowa dla monografii teoretyczno-empirycznych. Na jej strukturę składa się 11 rozdziałów (3 rozdziały teoretyczne, jeden metodologiczny, pięć zawierających wyniki i ich analizę, podsumowanie wyników oraz wnioski wraz z postulatami dla praktyki pedagogicznej).

Na część teoretyczną składają się trzy rozdziały – jeden poświęcony szkole (i jej klimatowi) jako swoistej przestrzeni funkcjonowania ucznia, drugi uczniowi z niepełnosprawnością intelektualną w perspektywie edukacyjnej i trzeci agresji oraz przemocy. Taki podział wydaje się spójny i logiczny, choć moim zdaniem warto było wyodrębnić w strukturze m.in. wątek dotyczący analizy rozumienia inkluzji, jej nurtów oraz wielowymiarową charakterystykę młodych ludzi z niepełnosprawnością intelektualną.

W pierwszym rozdziale Habilitantka przedstawia szkołę jako ważny mikrosystem, miejsce socjalizacji dziecka i jej wpływ na zachowanie młodych ludzi. Szczególna uwaga zostaje poświęcona klimatowi szkoły, jego wymiarom, znaczeniu oraz czynnikom warunkującym. Autorka dobrze sobie tu radzi choć, w niewielkim stopniu, jakość wyводу obniżają uchybienia pisarskie np. nie zawsze kolejne zdania wyводу przekonująco łączą się z poprzednimi, powracają podjęte wcześniej wątki. Rozdział 1.3 „Czynniki warunkujące klimat szkoły”, jak na swoiste uzasadnienie wagi tematu, powinien zostać bardziej pogłębiony. Usterką logiczną jest podjęcie przeglądu badań dotyczących związków klimatu szkoły z przemocą i agresją szkolną podczas gdy ani agresja ani przemoc nie zostały wcześniej omówione.

Rozdział drugi poświęcony jest przedstawieniu sytuacji uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w systemie edukacyjnym. Habilitantka wszechstronnie opisuje szanse i zagrożenia wynikające z możliwości realizacji obowiązku szkolnego uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w warunkach kształcenia niesegregacyjnego i segregacyjnego. Dokonuje prawidłowej analizy sytuacji dzieci z lekką niepełnosprawnością intelektualną i funkcjonowania ich procesów poznawczych, społecznych i psychicznych. Wydaje się jednak, że w rozdziale 2.1, „Uczeń z lekką niepełnosprawnością intelektualną w systemie rozwiązań edukacyjnych”, zbyt wcześnie zostaje podjęta kwestia rozwiązań zanim pojawił się dyskurs o ideach za nimi stojącymi. Rozdział ten ma charakter nieco patchworkowy (są tam zarówno koncepcje, rozwiązania, mechanizmy, teorie). Warto było poszerzyć fragment o znaczeniu kompetencji nauczycieli. Podrozdział 2.2 „Rzeczywistość

szkolna ucznia z lekką niepełnosprawnością intelektualną – przegląd badań” dla większej klarowności warto było podzielić na podrozdziały. Habilitantka dokonuje w nim m.in. charakterystyki dziecka z lekką niepełnosprawnością intelektualną ale, w moim odczuciu, lepiej było ją wyodrębnić jako osobną część z podziałem na poszczególne sfery funkcjonowania.

Rozdział trzeci jest poświęcony zjawisku agresji i przemocy (terminologii, koncepcjom teoretycznym, rodzajom, typom agresji i przemocy oraz uwarunkowaniom endo- i egzogennym). Zawiera ponadto przegląd badań dotyczących zjawiska agresji i przemocy w odniesieniu do dzieci i młodzieży z lekką niepełnosprawnością intelektualną. Rozważania na temat rodzajów agresji (3.2) powinny znaleźć się przed omówieniem przemocy (3.1).

W rozdziale czwartym Habilitantka zaprezentowała swoje założenia metodologiczne i są one prawidłowe. Habilitantka dokonała adaptacji narzędzia dla uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną choć niestety nie załączyła go do aneksu (podobnie jak pozostałych, co należy potraktować jako uchybienie). Z opisów wyników nie końca wynika jak sformułowane były pytania do młodych ludzi z niepełnosprawnością intelektualną. Wydaje się, że ilość pytań mogła zostać zredukowana. Nadmierne ich rozdrobnienie mogło powodować ryzyko znużenia respondentów. Jako dość mglisty należy uznać opis sposobu niwelowania „ewentualnych negatywnych odczuć u badanych uczniów”. Dr M Buchnat powinna bardziej szczegółowo opisać procedurę badania dzieci (np. w zakresie uzyskiwania zgody rodziców/opiekunów prawnych). Docenić należy wysiłki Habilitantki w procedurze doboru próby obejmującej 180 uczniów klas czwartych i piątych z lekką niepełnosprawnością intelektualną, uczęszczających do szkół specjalnych, szkół ogólnodostępnych i klas integracyjnych oraz 2052 uczniów w normie intelektualnej (ze szkół ogólnodostępnych i klas integracyjnych). Słusznym zabiegiem było zaplanowanie i zrealizowanie badań porównawczych między uczniami z lekką niepełnosprawnością intelektualną ze szkół ogólnodostępnych i klas integracyjnych a ich kolegami i koleżankami z klasy w normie intelektualnej. Posłużyło to zbadaniu, czy percepcja klimatu szkoły, poziom doświadczanej i stosowanej agresji oraz przemocy wynikają z lekkiej niepełnosprawności intelektualnej, czy ze specyfiki danego środowiska szkolnego (oddziałującego na wszystkich uczniów).

W rozdziałach od piątego do dziesiątego Habilitantka przedstawiła prezentację wyników badań. Znajdują się tam ważne ustalenia choć opis wyników jest generalnie na wyższym poziomie niż ich analiza. Jakość tej części pracy obniżają: mało komunikatywne

fragmenty i problemy z logiką niektórych zdań np. „uczniowie z lekką niepełnosprawnością intelektualną inaczej spostrzegają etykietowanie i dyskryminację z powodu niepełnosprawności intelektualnej” (s. 207), problematyczne wnioskowanie np. „zatem gorsze samopoczucie w klasie jest determinowane sposobem postrzegania szkoły przez pryzmat niepełnosprawności” (s. 218); „klimat szkoły jest konstruktem, który motywuje (s. 228). Pojawiają się niepotrzebnie zawite sformułowania np. „Pole szkolne klasy ...ujawnia...” , niezręczności językowe („rzadziej doświadczają krzyczenia” s. 277; „percepcja klimatu szkoły ucznia” s. 349). Więcej wysiłku należało włożyć w podejmowanie dyskusji wyników w oparciu o analizy innych autorów (tak jak np. w udany sposób robi to Habilitantka na s. 239). Nie znalazłem wprost wyrażonych przyjętych wskaźników dla wnioskowania o występowaniu przemocy - trzeba się ich domyślać w sposób pośredni.

W rozdziale jedenastym Habilitantka dokonuje podsumowania będącego próbą rozliczenia się z hipotez a w zakończeniu przedstawia syntezę wyników przeprowadzonych badań oraz przesłanki dla praktyki pedagogicznej. Te ostatnie dotyczą profilaktyki ukierunkowanej na zapobieganie zaangażowania w agresję i przemoc uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w różnych formach kształcenia. Należy docenić tę część pracy choć pojawia się trochę ogólników np. że profilaktyka powinna opierać się na wychowawczej funkcji szkoły (s. 376/7) i niespójności (z jednej strony Autorka wnioskuję, że przyczyny istniejącego stanu mają charakter instytucjonalny, społeczny a podawane rozwiązania w znacznym stopniu odnoszą się do działań jednostkowych). Zauważyć należy propozycję używania metody projektów jako płaszczyzny integrującej i pozwalającej na osiągnięcie różnych celów, w tym dydaktycznych i wychowawczych. Zastosowanie metody projektów sprzyja budowaniu relacji, a także motywuje zarówno do samodzielnie podejmowanej aktywności oraz współpracy z rówieśnikami. Wątek poszukiwania przez Habilitantkę płaszczyzny rzeczywistej, a nie pozornej, integracji pojawia się już we wcześniejszych Jej pracach (np. Buchnat M., *Metoda projektów płaszczyzną inkluzji dla dzieci z lekką niepełnosprawnością intelektualną*, [w:] „Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej” nr 3 / 2013). Szkoda, że wnioski nie zostały przedstawione w formie bardziej klarownego, czytelnego zestawienia lub infograficznej.

Zamysł i realizację podjęcia przez Habilitantkę problematyki znaczenia subiektywnie postrzeganego klimatu szkoły przez uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną

w różnych formach kształcenia dla doświadczania i realizowania zachowań agresywnych, przemocowych, wskazanie w przedmiotowym obszarze związków oraz przedstawione przesłanki dla praktyki pedagogicznej ocenić należy pozytywnie. W mniejszym stopniu udało się moim zdaniem osiągnąć cel jakim miała być propozycja zróżnicowania, ze względu na typ szkoły, działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania agresji i przemocy.

Badania podjęte przez dr M. Buchnat poszerzają obszar wiedzy, nie tylko w pedagogice specjalnej, przynosząc nowe, ważne ustalenia. Chodzi przede wszystkim o zidentyfikowanie związku między postrzeganiem klimatu szkoły przez uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną z agresją i przemocą szkolną (im bardziej pozytywna jest percepcja klimatu szkoły, tym rzadsze jest doświadczanie agresji i przemocy). Równie ważne i spójne z poprzednim wnioskiem jest to, że uczniowie z lekką niepełnosprawnością intelektualną ze szkół ogólnodostępnych i klas integracyjnych istotnie statystycznie mniej pozytywnie postrzegają klimat szkoły oraz częściej doświadczają agresji i przemocy szkolnej niż ich rówieśnicy ze szkół specjalnych. W ten sposób badania potwierdzają wciąż niewystarczający poziom przygotowania szkół ogólnodostępnych i integracyjnych do pracy z uczniami z lekką niepełnosprawnością intelektualną, nie odzwierciedlając w ten sposób realizacji założeń kształcenia integracyjnego i inkluzyjnego. Uzyskane wyniki pokazują wyższość kształcenia specjalnego w badanym obszarze oraz ujawniają istotne różnice w postrzeganiu klimatu szkoły, doświadczaniu agresji i przemocy między uczniami z lekką niepełnosprawnością intelektualną a ich kolegami i koleżankami w normie intelektualnej (na niekorzyść uczniów z niepełnosprawnością). Z kolei wyniki uczniów w normie intelektualnej są zbliżone do tych, uzyskanych przez uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną ze szkół specjalnych, które wydają się, przynajmniej póki co, być środowiskiem bardziej sprzyjającym ich dobrostanowi psychospołecznemu. Oprócz ujawnienia niskiego poziomu przygotowania tzw. form niesegregacyjnych Habilitantka wskazuje konkretne obszary zmian i działań zapobiegających niekorzystnym wychowawczo zjawiskom.

Reasumując, oceniana monografia jest cenną naukowo, bardzo potrzebną pozycją (szczególnie w kontekście identyfikacji czynników wzmacniających i barier w realnej inkluzji społecznej młodych ludzi w trudniejszej sytuacji biopsychospołecznej). Dlatego jest to osiągnięcie, którego znaczenie wykracza poza pedagogikę specjalną m.in. z uwagi na fakt, że znaczna część młodych ludzi uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną uczęszcza do szkół ogólnodostępnych.

Istotna aktywność naukowa

Jako podstawowy obszar swojej działalności badawczej, Habilitantka wskazuje wspieranie rozwoju dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Do tego zakresu zalicza następujące zagadnienia (jak sama zauważa, powiązane ze sobą i moim zdaniem nakładające się na siebie obszary): wspieranie rozwoju społecznego dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wspieranie rozwoju osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z perspektywy edukacyjnej, wspieranie rozwoju psychoseksualnego osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wspieranie rozwoju emocjonalnego osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wspieranie rozwoju dzieci z chorobami przewlekłymi i zespołami genetycznymi. Wydaje się, że ich przedstawienie jest zbyt drobiazgowe.

Załączone teksty podzielić można na badawcze, przeglądowe i diagnostyczno-metodyczne. Są wśród nich prace zarówno autorskie jak i współautorskie. Widać inklinację Habilitantki do współpracy naukowej i to pozytywnie wpływa na jakość Jej dorobku (teksty współautorskie zwykle mają lepiej skonstruowaną warstwę koncepcyjną). Zaprezentowane prace mają różną wagę i jakość naukową. Niektóre z nich, jak na poważne teksty, mają bardzo ograniczoną objętość, co nie absolutyzując wartości długości tekstu, jednak ogranicza możliwość pogłębionego przedstawienia złożonych kwestii (np. Buchnat M., *Historical consciousness of a child with intellectual disability*, [w:] Historia ludzi. Historia dla ludzi, red. I. Chmura-Rutkowska, E. Głowacka-Sobiech, I. Skórzyńska, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 2013). Uwaga ta dotyczy również niektórych tekstów współautorskich (np. Buchnat M., Cytlak I., Jarmużek J., *(Nie)pełnosprawni w społeczeństwie. O miejscu „Innych” w podręcznikach szkolnych*, [w:] Gender w podręcznikach. Projekt badawczy. Raport. Tom 2, red. I. Chmura-Rutkowska, M. Duda, M. Mazurek, A. Sołtysiak-Łuczak, Fundacja Feminoteka, Warszawa).

Jako szczególnie znaczącą pozycję oceniam współautorski artykuł Buchnat M., Jasielska A., *Pakiet zadań wymagających zastosowania wiedzy o emocjach podstawowych - prezentacja narzędzia pomiarowego WE06*, [w:] Niepełnosprawność. Dyskursy pedagogiki specjalnej, nr 30 /2018 oraz Buchnat M., Jasielska A., Maksymiuk R., *Dziecko z niepełnosprawnością jako odbiorca i bohater reklam. Czy istnieje „Inny” kindermarketing“?*, [w:] Studia Edukacyjne nr 28/2013, w którym pojawia się nowy wątek poszukiwań, podobnie jak w autorskim tekście (Buchnat M., *Motywacja do nauki szkolnej uczniów z lekką*

niepełnosprawnością intelektualną. Studium różnicy płci, [w:] Studia Edukacyjne nr 34/2015) (choć określenie „studium różnicy płci” chyba użyte jest nadmiarowo).

Jako ważny, choć niewymieniony przez Habilitantkę, oceniam wątek kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi obecny m.in. w pracach: Buchnat M., *Trudności nauczycieli szkół ogólnodostępnych w ocenianiu uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną*, [w:] Studia Edukacyjne nr 51/2018), (Buchnat M., *Kompetencje i oczekiwania nauczyciela do pracy z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w nowej szkolnej rzeczywistości*. [w:] Studia Edukacyjne nr 31/2014), choć w tym ostatnim tekście można było usunąć z próby mężczyzn (było ich tylko 8). Interesujące jest również sięgnięcie do myśli korczakowskiej (Buchnat M., *Dziecko – jego myśli i uczucia*, [w:] Inspiracje Korczakowskie, red. Z. Rudnicki, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, 2011; Buchnat M., *Obraz dziecka niepełnosprawnego w optyce korczakowskiej*, [w:] Korczak na marginesach, red. Z. Rudnicki, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, 2013).

Dokumentacja przedstawiająca wymagane dokumenty jest zorganizowana prawidłowo choć w załączonych oświadczeniach brakuje opisu wkładu współautorskiego (jest oszacowany jedynie procentowo a nie jakościowo). Habilitantka oprócz tekstów rozproszonych oraz monografii stanowiącej główne osiągnięcie, załącza do dokumentacji dwie publikacje książkowe (Buchnat M., Dziamska D. *Zbieram Poszukuję Badam w przedszkolu*, Wydawnictwo Nowa Era, Poznań 2017 i Buchnat M., *Przystosowanie szkolne dzieci sześciolletnich ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Wydawnictwo WSH, Leszno 2013). Ta pierwsza pozycja wyraźnie pokazuje potrzebę Habilitantki do praktycznego wykorzystywania poszukiwań naukowych i łączenia tych dwóch rzeczywistości. Natomiast druga pozycja, jak na adresata, którym mają być nauczyciele, ma zbyt formalno-naukowy charakter. Jest raczej raportem z badań i posiada dość ograniczoną część, która mogłaby stanowić wskazówki dla nauczycieli.

W pisarstwie naukowym Habilitantki widoczny jest progres, czego wyrazem jest główne osiągnięcie naukowe. Za swoją pracę naukową dr M. Buchnat otrzymuje wyróżnienia i nagrody Rektora UAM i Dziekana WSE, zarówno indywidualne i zespołowe (np. Rektora UAM III-stopnia za osiągnięcia w pracy naukowej 2016). Otrzymała również stypendia naukowe Rektora UAM za wybitne osiągnięcia w pracy naukowej w latach 2015 i 2018. Na podstawie załączonych przez Habilitantkę materiałów, rangę jej dorobku naukowego obniża

brak doświadczenia w pracach zespołów badawczych, udziału w komitetach redakcyjnych, staży w instytucjach naukowych (wymienia jedynie trzydniowy udział w *staff training* w Ostrawie) oraz niski stopień umiędzynarodowienia swojej działalności. Wskaźniki naukometryczne dorobku Habilitantki przyjmują niskie wartości (np. liczba cytowań wg. WoS wynosi 0 a indeks Hirsha w bazie Scopus 1) ale liczbę punktów według klasyfikacji MNiSW (546) należy uznać za zadowalającą. Habilitantka napisała jedną recenzję wydawniczą i zrecenzowała artykuł do „Roczników Psychologicznych”. Aktywnie bierze udział w konferencjach naukowych (również jako współorganizator) przedstawiając wyniki prowadzonych przez siebie badań.

Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę

Do osiągnięć dydaktyczno-organizacyjnych Habilitantki zaliczają się liczne aktywności i ich efekty, zarówno w obszarze pracy akademickiej jak i dotyczące wpływu na środowisko społeczne. Do tych pierwszych zaliczyć można m.in. udział w opracowaniu programów studiów, członkostwo w Wydziałowym (WSE UAM) Zespole ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz przygotowanie i realizacja licznych koncepcji zajęć dla studentów. Habilitantka pełni odpowiedzialne funkcje uczelniane np. jako kierowniczka studiów podyplomowych, członkini Wydziałowego Zespołu ds. Krajowych Ram Kwalifikacyjnych WSE UAM dla kierunku Pedagogika specjalna, koordynatorka ds. praktyk dla kierunku Pedagogika Specjalna specjalność Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną. Docenić należy regularnie realizowaną współpracę ze środowiskiem edukacyjnym np. współorganizację cyklicznych spotkań z dyrektorami poznańskich szkół specjalnych. Warto również zauważyć udział w organizacji w latach 2000-2016 dziewiętnastu Ogólnopolskich Kongresów Systemu – Edukacja przez ruch oraz różnych kursów i szkoleń.

W ramach popularyzacji nauki Habilitantka uczestniczyła i bierze udział w projektach, w tym międzynarodowych (np. „Przyjazne Przedszkole” realizowany przez Instytut Małego Dziecka im. A. Lindgren i „UAM: Unikatowy Absolwent = Możliwości. Projekt „Komerccjalizacja wyników badań naukowych drogą do sukcesu zawodowego kobiet – naukowców”). Praca naukowo-badawcza Habilitantki w udany sposób łączy się z praktyką pedagogiczną czego wyrazem są programy autorskie do edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. W ramach popularyzacji nauki prowadzi wiele szkoleń dla nauczycieli

oraz rodziców (np. w zakresie pracy metodą projektów, pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, oceniania szkolnego, pracy z dzieckiem lękowym etc.). Współpracuje również z wielkopolskimi szkołami, stowarzyszeniami i fundacjami. Obecnie jest członkinią zespołów ekspertów do prac nad tworzeniem strategii polityki oświatowej Miasta Poznania na lata 2020-2030. Ponadregionalna działalność wyraża się we współpracy z instytucjami publicznymi w obszarze edukacji. Habilitantka jest autorem wielu ekspertyz oraz została powołana przez MEN do zespołu ekspertów do prac nad tworzeniem podstawy programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej.

Praca naukowo-badawcza, dydaktyczna, jak i organizacyjna Habilitantki jest powiązana z praktyczną działalnością edukacyjno-terapeutyczną na rzecz dzieci, w szczególności ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (przede wszystkim z niepełnosprawnością intelektualną). Dr M. Buchnat w swojej pracy badawczo-naukowej, dydaktycznej ale również terapeutycznej podnosi swoje kwalifikacje w postaci udziału w licznych szkoleniach.

Konkluzja końcowa

Habilitantka swoim głównym osiągnięciem naukowym dowiodła kompetencji w zakresie dostrzegania i badawczego pogłębiania wiedzy o ważnych problemach współczesnej pedagogiki. Rzetelna naukowa diagnoza, dokonana w ocenianej monografii, przynosi wartościowe wyniki, porządkuje i wzbogaca istniejącą wiedzę o sytuacji psychospołecznej uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w różnych środowiskach szkolnych. W dorobku naukowym Habilitantki widoczna jest pewna dysproporcja między wartościową aktywnością publikacyjną, w tym w czasopiśmie z listy ERIH, a pewnymi niedostatkami w innych wymiarach naukowej działalności (np. niskim umiędzynarodowieniu, małym doświadczeniu w projektach naukowych). Pozytywnie oceniam aktywność dydaktyczną, organizacyjną, popularyzatorską oraz szczególnie, obecność Habilitantki w środowisku społecznym. Biorąc powyższe pod uwagę wnioskuję o nadanie dr Marzenie Buchnat stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika.

Piotr Plichta